

Proaktif Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Algılanan Eğitim Desteği ve Algılanan Yapısal Desteğin Aracılık Rolü

Volkan YÜNCÜ*, Koray GÜRPINAR**, Emine AĞTAŞ**

ÖZ Amaç: Bu araştırma özünde girişimcilik niyeti, proaktif kişilik özellikleri, algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal destek arasındaki doğrudan ve dolaylı tüm ilişkilerin incelenmesini amaçlamaktadır.

Metodoloji: Araştırmada veriler PLS-SEM tekniği ile analiz edilmiştir. Teknik gereği, ölçüm modelinin test edilip geçerlik ve güvenilirliğin test edilmesinin ardından önerilen yapısal modelde proaktif kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal desteğin aracılık rolü test edilmiştir.

Bulgular: Yapısal model üzerinde gerçekleştirilen yol ve önem-performans haritası analizleri proaktif kişilik özellikler, algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı pozitif etkisi olduğunu göstermiştir ve araştırmada test edilen tüm hipotezler doğrulanmıştır. Girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerin gücü sırasıyla proaktif kişilik özellikleri, algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal destek olarak gözlemlendi.

Pratik Çıkarımlar: Araştırma sonuçları iki temel noktaya işaret etmiştir. Birincisi, kişilik özellikleri kuramlarının bağlamsal unsurlar ile birlikte değerlendirildiğinde girişimcilik niyetiyle ilgili daha kapsamlı çıkarımlar elde edilmiştir. İkincisi, girişimcilik eğitimi sürecinden olumlu etkilenen girişimci adaylarının diğer negatif yapısal unsurlardan daha az etkilendiği görülmüştür. Bu sonuçların girişimcilik eğitiminin kurgusunda değerlendirilmesi girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesine katkı yapacaktır.

Özgünlük: Bu araştırma proaktif kişilik özelliklerinin mevcut bağlamdan kaynaklanan faktörlerle birlikte ele alındığı mevcut araştırma kurgusu ile iki farklı bakış açısının birlikte ele alması ve bu doğrultuda girişimcilik niyeti hakkındaki mevcut alan yazınına özgün bir katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Proaktif Kişilik Özellikleri, Girişimcilik, Girişimcilik Niyeti, Girişimcilik Eğitimi

Jel Sınıflandırması: L26, I23, M10

The Effect of Proactive Personality Traits on Entrepreneurial Intention: The Mediating Role of Perceived Educational Support and Perceived Structural Support

ABSTRACT

Purpose: This research aims to examine all direct and indirect relationships between entrepreneurial intention, proactive personality traits, perceived educational support, and perceived structural support.

Methodology: In the research, data were analyzed with the PLS-SEM technique. As a technical requirement, after testing the measurement model and observing its validity and reliability, the mediating role

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, vyuncu@aku.edu.tr Afyon Kocatepe

** Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, k_gurpinar@hotmail.com Afyon Kocatepe

*** Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Mezunu, Bağımsız Araştırmacı,
agtaseminee@gmail.com

of perceived educational support and perceived structural support in the effect of proactive personal characteristics on entrepreneurial intention was tested in the proposed structural model.

Findings: Path and Importance-Performance Map analyses performed on the structural model showed that proactive personal characteristics, perceived educational support, and perceived structural support had a significant positive effect on entrepreneurial intention, and all hypotheses tested in the study were confirmed. The strength of the impact on entrepreneurial intention was observed as proactive personality traits, perceived educational support, and perceived structural support, respectively.

Practical implications: The research results pointed out two main points. First, when personality trait theories were evaluated together with contextual elements, more comprehensive inferences regarding entrepreneurial intention were obtained. Secondly, it was observed that entrepreneur candidates positively affected by the entrepreneurship education process are less affected by other negative structural elements. Evaluating these results within the framework of entrepreneurship education will contribute to developing the entrepreneurship ecosystem.

Originality: This research has considered two different perspectives together with the existing research structure in which proactive personality traits are discussed together with the factors arising from the current context, and in this direction, it has made a unique contribution to the existing literature on entrepreneurial intention.

Keywords: Proactive Personality Traits, Entrepreneurship, Entrepreneurial Intention, entrepreneurship education **JEL Codes:** L26, I23, M10

1. Giriş

Alan yazınında girişimcilik niyetinin girişimcilik ekosistemleri ve ülkeler için önemi araştırmacılar tarafından her gün daha fazla ilgi görmekte ve tartışılmaya devam etmektedir. Girişimciliğin örgütler için önemli bir konu olduğunun anlaşılmasına başlanmasıyla bu konuya daha fazla yoğunlaşmış ve pek çok araştırma yapılmıştır (Kalkan, 2011:190). Girişimcilik örgütler kadar ülkeler için de önemli bir konudur. Girişimciliğin ülke ekonomisindeki artan rolü dikkate alındığında, bireyleri kendi işlerini yapmaya iten şeyin ne olduğunu araştıran çalışmalara ilgi giderek artmaktadır (Lingappa vd., 2020:2). Girişimcileri bir ülkede büyüyen bir ekonominin itici güçleri olarak görmek mümkündür. Her yıl pek çok kişi girişimci olarak iş kurmakla iktisadi gelişme ve kalkınmanın dinamiğini oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla girişimciler yeni iş kurma, önemli buluşlar yapma ile ülke ekonomisine ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadırlar (Akdemir, 2009). Bu noktada ülkeler girişimcilik alanında verilen eğitimleri önemsemektedirler. Verilen eğitimler girişimcilik ruhunun geliştirilmesi, mevcut potansiyelin ortaya çıkarılması ve girişimcilik ekosistemine yeni tohumlar ekilmesi açısından önemlidir (Güner ve Korkmaz, 2017:179).

İnovasyon ve girişim ekonomik büyümenin ve refahın önemli belirleyicileri olarak değerlendirilebilir. Bu sebeple girişimcilik ve girişimcilikle ilgili faktörler bağlamında artan bir farkındalık olduğu söylenebilir. Girişimciliği teşvik etmek için bireyi girişimci olmaya yönlendiren etkenlerin ve karar verme süreçlerinin anlaşılması adına çalışmalar yapan bilim insanları, girişimcilikte bilişsel süreçlerin

yanı sıra sosyo-psikolojik süreçlerin de kabul edildiğini ifade etmişlerdir (Díaz-García ve Jiménez-Moreno, 2010:261). İnsanlar kendi gelişimlerinin aktif aktörleridir ve girişimciliğe tesadüfen girişmezler. Bunu bir seçimin sonucu olarak kasıtlı ya- parlar. Dolayısıyla girişimci niyetler girişimcilik faaliyetinin en güçlü yordayıcısıdır (Obschonka vd., 2010:64). Günümüzde değişen rekabet şartları pek çok ülkenin sosyal ve ekonomik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Başol vd., 2011:10). Bu problemlerin başında bireylerin kendi girişimlerini yaşama geçirememesi gelmektedir (Başol vd., 2011:10). Girişimlerin görece başarılı ve güçlü ekonomilerin temelini oluşturacak biçimde hayata geçirildiği Avrupa'da yapılan çalışmalar istihdamda girişimciliğin payının büyük olduğunu göstermektedir (TÜSİAD, 2002:40).

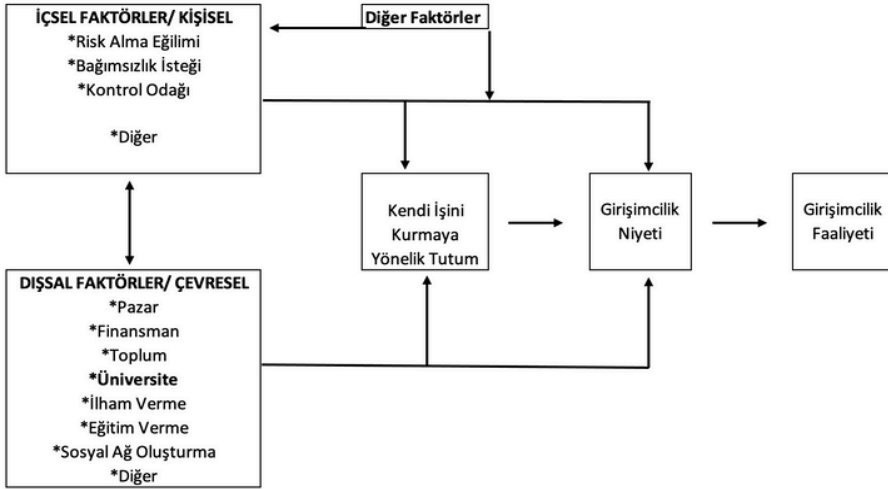
Bu araştırmada, girişimcilik niyetinin öncülleri hakkındaki bilginin genişletilmesi amacıyla girişimcilik niyeti, proaktif kişilik özellikleri, algılanan eğitim desteği (PES) ve algılanan yapısal destek (PSS) arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda, kişilik özellikleri yaklaşımları ve sosyal bağlam faktörleri birlikte modellenerek proaktif kişisel özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal desteğin aracılık rolü PLS-SEM tekniği ile test edilmiştir.

2. Literatür Taraması

2.1. Girişimcilik Niyeti

Niyet bir eyleme girişmek için kişinin kendinin öngöründe bulunmasıdır (Bae, vd., 2014:219). Niyet oluşumu gerçekleştiğinde fiili bir davranış beklenmektedir. Sosyal psikolojik çalışmalar niyetin gerçek davranışın en iyi belirleyicisi olduğunu ifade etmektedirler (Bae, vd., 2014:219). Bireyin istekleri, ihtiyaçları, değerleri, inançları, alışkanlıkları, tutumları ve merakının etkisiyle başlayan niyet süreci, manevi ve dünyevi motivasyon ya da gerilim oluşturmayı, stratejik stratejik bir duruş seçmeyi ve odaklanmayı içerir (Sezer, 2013:51). Girişimcilik niyeti, bireyin kendisi ya da bir grubun üyesi olarak iş kurma niyeti, bunu ne kadar istediği ve girişimci gayretler gösterme davranışına bağlılık (Özler vd., 2017:738), '*bireyin çevresindeki potansiyel fırsatları değerlendirmesini sağlayacak bir iş kurma ve girişimi başlatma düşüncesi*' (Karabey, 2013:147), '*bireyin bilinçli bir plan ve karar doğrultusunda hareket etme çabası gösterme motivasyonu*' (Conner, Armitage, 1998:1430), olarak ifade edilir. Niyet ne kadar güçlüyse davranış da o kadar olasıdır ve bu yüzden girişimci niyetler eylemler için aracıdır (Lorz, 2011:23).

Girişimcilik niyetinin, bireyin kariyeri uğruna girişimci olmayı seçme niyetini gösterdiğini söylemek mümkündür. Girişimci niyeti olan kişiler, risk almayı, ihtiyaç olan kaynakları toplamayı ve kendi işletmelerini kurmayı planlarlar. Kişinin girişimcilik niyeti girişimcilik eylemlerini başlatabilmektedir. Girişimciliğin geliştirilmesiyle ilgili; psikolojik özellikler, öz yeterlilik, başarı ihtiyacı, risk alma, yenilikçi kişilik, kontrol odağı, kendine güven, başarı ihtiyacı gibi girişimci özelliklerin teşvik edilmesi girişimcilik niyetini etkileyecektir (Karabulut, 2016:16-17). Girişimcilik niyetini etkileyen faktörler; sosyal, ekonomik, kişisel geçmişi, politik, kişisel özellikler ve kişilik (Bird, 1988:444), bölgesel ve çevresel unsurlar, mesleki eğitim düzeyidir (Güreşçi, 2014:27). Günümüzde üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini ekonomik yapı, sermaye azlığı, bilgi, risk, ekonomik yapı ve yeterlilik gibi faktörlerin etkilediği bilinmektedir (Shinnar vd., 2009:154). Bazı insanlar kendi işini kurmak istemekte, bazı insanlar da maaşlı çalışmayı tercih etmektedir. Araştırmacılar (Akpınar ve Küçüköksel, 2015:13; Karabulut, 2009:331) bireylerin bu seçimlerinin sebeplerinin ne olduğuna dair pek çok araştırma yapmışlardır. Türkiye gibi kayda değer oranda genç nüfusa sahip ülkelerde, girişimcilik eğitimlerinin yaygın hale getirilmesi ile kişilerin girişimcilik eğilimlerinin geliştirilmesi girişimcilik adına önem taşımaktadır (Uygun ve Güner, 2016:41).

Şekil 1: Girişimcilik Karar Sürecinin Kavramsal Modeli

Kaynak: Lüthje ve Franke, 2004:272

Girişimcilik eğitiminin önem arz ettiği son yıllarda öğrencileri girişimciliğe yönlendirebilmek adına üniversitelerde girişimcilik derslerinin artırıldığı görülmüştür (Henderson ve Robertson, 2000). Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimleri ile öğrencilerin girişimcilik potansiyelleri açığa çıkarılmaya çalışılmaktadır (Ekici ve Turan, 2017:202). Yapılan araştırmalar üniversite öğrencilerinin seçimlerine yönelik olmasa da genel anlamda girişimcilik niyetini açıklamak üzere çok sayıda model oluşturulmuştur. Örneğin, Lüthje ve Franke (2004:272) girişimcilik niyetini içsel ve dışsal faktörler üzerinden Şekil 1’de verildiği gibi modellemişlerdir. Modelde de görüldüğü üzere üniversiteler dışsal bir faktör olarak girişimcilik niyetinin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır.

2.2. Proaktif Kişilik

Proaktif kişilik; bireyin herhangi bir emir almadan uygun gördüğü durumlarda değişimi başlatabilme özelliğine sahip olma (Yolcu ve Çakmak, 2017:427), çevresel değişimleri sonuçlandırana kadar sabırlı duruş sergileme, inisiyatif alma ve fırsatları kollama (Bateman ve Crant, 1993:103-105) şeklinde tanımlanmaktadır. Proaktif kişiliğe sahip olanlar, sorumluluk alır, öğrenmeye açıktır, fazla bilgi sahibidirler, sorgularlar, fırsatları takip ederler, çevresindeki insanlarla etkileşim içindedirler ve sosyal ağları güçlü (Lambert, EBY ve Reeves, 2006:359-362) ve yenilikçidir (Seibert, 2001:845). Proaktif kişiliğe sahip bireyler uzun vadeli odaklanmaya sahip olduklarından çevresindeki unsurlara tepki vermek için beklemezler aksine bilgi ararlar, araştırırlar, gelecek fırsatları tahmin eder ve yeni koşullar oluşturmak için planlama yaparlar (Frese ve Fay, 2001:140). Girişimci kişiliğin niteliği faaliyete geçen işletmelerin başarısı ile doğru orantılıdır (Kalkan, 2011:192). Kurulan işletmelerin başarısız olması girişimcilerin sahip olmaları gereken kişilik özelliklerinden yoksun olmalarından kaynaklanabilmektedir (Kalkan, 2011:192). Kendine güvenen, risk alabilen, yeniliklere açık olan ve yaratıcı gücü yüksek olan birinin başarılı olma olasılığı daha yüksektir (Kinay, 2006:84; Kalkan,2011:192). Kişilik özelliklerinin girişimcilikle ilişkisinin olduğu konusunda pek çok araştırmacı hemfikir olsa da, hangi kişilik tiplerinin bu kapsamda etkili olduğu noktasında bir fikir birliğinin olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir (Başol vd., 2011:10).

Küresel anlamda çeşitli çalışmalar yaş, cinsiyet gibi demografik özelliklerin girişimcilik niyeti üzerinde etkisi olduğunu destekler niteliktedir (Kristiansen ve Indarti, 2004:58). Demografik özellikler, kişilik özellikleri, kişisel geçmiş, sermaye ve bilgiye erişim gibi değişkenler kullanarak Endonezyalı ve Norveçli öğrencilerin

girişimcilik niyetini ölçen bir çalışmada, bireysel öz yeterlilik algısının girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiş ve Endonezyalı öğrencilerin girişimcilik niyeti düzeyinin yüksek, Norveçli öğrencilerin ise girişimcilik niyetinin düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kristiansen ve Indarti, 2004:55). Lans vd. (2010:259) yaptıkları çalışmada da cinsiyet ve girişimcilik öz yeterliliğinin girişimcilik niyeti üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Moriano vd. (2012:162), altı farklı ülkede bulunan 1074 öğrenci ile yaptıkları çalışmada; tutumların ve algılanan davranışsal kontrolün (öz yeterlilik) kariyer niyetleri üzerinde kültürün etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Güney Afrika'da üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırma, girişimci tutkunun girişimcilik niyeti ve girişimci öz yeterliliğini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Neneh, 2022:587). Başka bir çalışmada Auito vd. (2001:157), algılanan davranışsal kontrolün girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, girişimciliğe yönelik tutumun ve sübjektif normun da girişimcilikte en önemli etki olduğunu ortaya koymuştur. Díaz-García, ve Jiménez-Moreno (2010:276), girişimcilik niyetinin cinsiyet rolü üzerindeki etkisine odaklanmış, erkeklerin iş kurma konusunda kararlı olmaktan ziyade bunu düşünme olasılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ek olarak bu çalışmada başarılı girişimcilerin kadın ve erkek fark etmeksizin, kadınsı niteliklere (şefkat, ilişki odaklı olma, yetiştirme) sahip oldukları tespit edilmiştir. McClelland (1961,1971) başarı ihtiyacının girişimcilik niyetini etkilediğini ileri sürmektedir. McClelland'a göre başarı ihtiyacı yüksek bireyler başarılı olma arzusuna sahip bireylerdir. 1996 yılında 181 öğrenciden oluşan bir örneklem kullanılarak; girişimcilik niyetlerinin, cinsiyet, eğitim, girişimci ebeveyne sahip olma ve proaktif kişiliğe sahip olma gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada en güçlü ilişki proaktif kişilikte bulunmuştur (Crant, 1996:62). 484 işletme öğrencisi üzerinde proaktif kişilik ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada da proaktif kişiliğin girişimcilik niyetini önemli ölçüde etkilediği sonucuna rastlanılmıştır (Kumar ve Shukla, 2022: 101) Yukarıdaki kuramsal zemine dayanarak şu hipotez ileri sürülmektedir:

H1. Proaktif kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

2.3. Algılanan Yapısal Destek (PSS)

Yapısal destek; girişimcilik niyetini doğrudan etkileyen politik, ekonomik ve hukuki gibi dış faktörlerle geniş ölçüde ilişkilidir (King ve Levine,1993). Finansal

sistemler, devletin rolü, piyasalar, teknolojik alt yapı kişinin kendi işini kurma niyetini artırmada kayda değer bir rol oynamaktadır (Özekenci vd., 2018: 69). Yapısal destek, Türkiye ekonomisinin girişimcilik niyetine etkisini ifade etmekle birlikte, ülkenin ekonomik koşulları ve girişimcilere sağladığı nakdi ya da nakdi olmayan destekleri ifade etmektedir (Toklu, 2019:337). Yapısal desteğin girişimcilik üzerinde olumlu ve olumsuz etkisi bulunabilir. Çünkü iş ortamından gelen destek ya da engel algıları girişimciliğin oluşmasında olumlu ya da olumsuz değerlendirmelere yol açabilir. Örneğin bir kişinin kolay kredi kullanması ya da ülkenin girişimcilere pek çok fırsat sunması durumunda girişimciliğe karşı olumlu bir tutum sergilenmektedir (Trang ve Doanh, 2019:1783). Algılanan destek, toplumda iş kurmak için yeterli danışmanlığın olduğu algısı, toplumda girişimciliğe yönelik olumlu bir algı ve üniversitelerin iş fikri bulma konusunda destekleri olarak ortaya çıkan dış faktörlerdir (Doğan ve Yılmaz, 2017:663).

Trang ve Doanh (2019:1783) Vietnam'daki üniversite öğrencileri arasında yaptığı çalışmada, yapısal desteğin girişimciliğe yönelik tutum ve algılanan davranışsal kontrol üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasına rağmen, sübjektif normlar ve girişimcilik niyeti üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türker ve Selçuk (2008:142) Türkiye'de 300 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada, eğitimsel ve yapısal destek faktörlerinin, öğrencilerin girişimcilik niyetini pozitif yönlü etkilediğini tespit etmişlerdir. Strathclyde Üniversitesi'nde seçmeli ders olarak girişimcilik dersi alan lisans ve lisansüstü öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyetini pozitif yönlü etkileyebileceği tespit edilmiştir (Türker ve Selçuk, 2008:155). Malezya'daki bir devlet üniversitesinde 351 lisans öğrencisi ile yapılan çalışmada; algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir (Ambad ve Damit, 2015:112). Doğan ve Yılmaz'ın (2017:671) Türkiye'de üniversite öğrencileri arasında yaptıkları çalışmada algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerinde dolaylı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özekenci vd. (2018), Türkiye'de 332 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada; girişimcilik niyetine etki eden faktörleri araştırmışlar, analiz sonucunda; kişisel tutum, algılanan davranışsal kontrol ve sübjektif normların girişimcilik niyeti üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahip olduklarını, eğitim desteği, ilişkisel ve yapısal destekle öz yeterliliğin girişimcilik üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Literatürdeki diğer çalışmalardan bazıları şu şekildedir: kişilerin çevresindeki yapısal etmenlerin olumsuz olması girişimcilik niyetini azaltır (Lüthje ve

Frankie, 2003:120), yasal konular, finans ve iş planı gibi konulardaki bilgi eksikliği girişimciliğe olan eğilimi azaltır (İsmail vd., 2009:56), başlangıç sermayesi, bilgi eksikliği ve uygulamadaki kaygılar girişimcilik niyetini negatif yönlü etkileyecektir (Pruett vd., 2009:577).

Yukarıdaki literatüre dayanarak şu hipotez ileri sürülmektedir:

H2: Algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H3: Proaktif kişilik özelliklerinin bireysel girişimcilik niyeti üzerinde algılanan yapısal desteğinin aracılık etkisi vardır.

2.4. Algılanan Eğitim Desteği (PES)

Girişimciliğin gelişmesinde girişimcilik eğitimi her zaman önemli bir rol oynamıştır (Yüceol, 2018: 91). Üniversitelerdeki mesleki eğitimin girişimcilik konusunda gerekli donanımı elde etmek adına etkili bir yol olduğu aşikardır. Wang ve Wong (2004), araştırmalarında pek çok öğrencinin girişimcilik hayallerinin yeterli olmayan hazırlık nedeniyle engellendiğine dikkat çekmişlerdir. Bu yüzden akademik kurumların girişimci öğrenciler yetiştirmesinde ve onları teşvik etmede kritik bir rol oynadığı söylenebilir (Türker, Selçuk, 2008:146). Girişimcilik eğitimi iş modelinin ve ekonominin yeniden yapılanmasını teşvik etmek, kalkınmayı desteklemek ve inovasyon odaklı kalkınmayı desteklemek açısından da önem arz etmektedir. Üniversitelerin girişimcilik alanında desteği; iş geliştirme desteği, konsept geliştirme desteği ve eğitim desteği olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır (Su vd., 2021:4518). Örgün olarak verilen girişimcilik eğitimi, öğrencilerin kariyerlerine yön verebilir, tutumlarını etkileyebilir ve ileri yaşlarda girişimcilik eğilimlerine zemin hazırlayabilir. Girişimcilik eğitimi alan bireylerin farkındalığı yüksektir ve girişimde bulunacağı alana yeni bir bakış açısı kazandırarak ülke kalkınmasına dahi katkı sunabilir (Toklu, 2019:337)

Ülkemizde girişimcilik eğitimleri; üniversitelerde ‘Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri’ başlığı altında zorunlu ya da seçmeli ders olarak ve Kosgeb (Doğan ve Yılmaz, 2017:657), TEGEV (Teknolojik Eğitimi Geliştirme Vakfı), Genç Başarı Eğitim Vakfı (Şahin ve Palta, 2020:523) tarafından kısa dönemli eğitimler şeklinde verilmektedir. Girişimcilik eğitimi verilmesindeki amaç; kişilerin gizli kalmış özelliklerinin gün yüzüne çıkarılması, kişilerin cesaretlendirilmesi ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasıdır (Doğan ve Yılmaz, 2017:657). Girişimciliğe yönelik tutum ve

niyetlerin teşvik edilmesinde eğitim önemli bir etkidir (Liñán vd., 2011:209). Bae vd. (2014:219) girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Strathclyde Üniversitesi Hurter Girişimcilik Merkezinde seçmeli ders olarak girişimcilik dersi alan lisans ve lisansüstü öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada eğitim ile girişimcilik arasında pozitif yönlü bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir (Galloway ve Brown, 2002:399). Su vd. (2021) üniversitelerde verilen girişimcilik eğitiminin, öğrencilerin girişimciliğine yönelik tutumlarını önemli ölçüde etkilediğini ve girişimci ruhu oluşturmada kritik bir rol oynadığını tespit etmişlerdir. Türkiye’de üniversite öğrencileri ile yapılan bazı araştırmalarda da algılanan eğitim desteğinin girişimcilik niyeti üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir (Toklu, 2019:335; Marangoz vd., 2014:75). Bu doğrultuda eğitim desteği ve girişimcilik niyeti arasında bir ilişkinin olduğu varsayımından yola çıkarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H4: Algılanan eğitim desteğinin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H5: Proaktif kişilik ile girişimcilik niyeti arasında algılanan eğitim desteğinin aracı rolü vardır.

3. Yöntem

3.1. Katılımcılar

Araştırma kapsamında Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilere çevrimiçi anket yoluyla ulaşılmıştır. Bu kapsamda, toplamda 768 katılımcının verdiği yanıtlar analizde kullanılmıştır. Katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	n	%
CİNSİYET		
Kadın	429	56
Erkek	339	44
YAŞ		
17-24	691	90
25-34	54	7
35-44	18	2
45-54	5	1

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada demografik sorulara ek olarak 3 ayrı ölçekten faydalanılmıştır. Algılanan eğitim desteği (PES) ve algılanan yapısal destek (PSS) değişkenleri için Türker ve Selçuk'a (2008) ait ölçekten yararlanılmıştır. Proaktif kişilik ölçeği Bateman ve Crant'dan (1993), bireysel girişimcilik niyeti ölçeği ise Thompson'dan (2009) alınmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından karar verilmiştir (20.12.2023, Karar No: 2023/368).

3.3. Verilerin Analizi

Çalışmanın literatür kısmında belirtildiği üzere araştırma kapsamında aşağıdaki 5 hipotez test edilmiştir:

H1: Proaktif kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H2: Algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H3: Proaktif kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerinde algılanan yapısal desteğinin aracılık etkisi vardır.

H4: Algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H5: Proaktif kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde algılanan eğitim desteğinin aracılık etkisi vardır.

Hipotezlerin testi için Smart PLS 4 paket programı (Hair vd., 2022) kullanılmıştır. Veriler PLS-SEM (Kısmi En Küçük Kareler -Yapısal Eşitlik Modeli) tekniği ile analiz edilmiştir. Tekniğin literatürde uygulanmasının en önemli sebeplerinden birisi küçük bir örneklem büyüklüğü ile bile etkili çalışması olsa da, PLS-SEM tekniği büyük örneklemelerde de çok iyi performans göstermektedir (Hair vd., 2019:5). Bu araştırmada PLS-SEM tekniğinin kullanılmasının temel sebeplerinden birisi budur. Diğer iki sebep ise sırasıyla tekniğin yerleşik kuramların kuramsal uzantılarını keşfederek artan karmaşıklığın daha iyi anlaşılmasına olanak vermesidir (Hair vd., 2019:5). Kurulan modelde proaktif kişilik özelliklerinin, algılanan eğitim desteğinin ve algılanan yapısal desteğin girişimcilik niyeti üzerindeki doğrudan etkisi öncelikli olarak incelenmiştir. Ardından proaktif kişilik özelliklerinin bireysel girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinde algılanan eğitim desteğinin ve algılanan yapısal desteğin aracılık rolü test edilmiştir. Araştırmada PLS-SEM tekniğinin yaygın olarak uygulandığı biçimde (Hair vd., 2013; Dayan, 2022) öncelikle ölçüm modeli test edilmiştir. Bu aşamada araştırma modelinin anlamlı olup olmadığı, araştırma hipotezlerini test etmek için uygun olup olmadığı incelenmektedir ve ancak ilgili kriterlerin sağlanması durumunda ikinci aşama olan yapısal modelin testine geçilebilmektedir. Araştırmamızda ölçüm modelinde aşağıda verilen kriterler sağlanmış ve araştırma hipotezlerini test etmek için uygun olduğu görülmüştür. Araştırmanın son aşamasında, önem-performans haritası analizi (IPMA) yoluyla yapısal modelin önem-performans değerleri hesaplanmıştır.

4. Bulgular

4.1. Ölçüm Modeli

PLS-SEM tekniğinin kullanıldığı çalışmalarda ölçüm modelinin değerlendirilmesinde model öncelikle doğrulayıcı faktör analizi (CFA) ile test edilmektedir (Hair vd., 2018; Hair vd., 2021). Daha sonra sırasıyla güvenilirlik, ayırışma geçerliliği ve yakınsama geçerliliği değerlendirilmektedir (Nunnally, 1978; Dayan, 2022). Doğrulayıcı faktör analizi (CFA) ile gizil değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiyi ve modelde yer alan gözlenen değişkenlerin ait olduğu gizil değişkenleri doğru ölçüp ölçmediği görülür (Şahinoğlu ve Yakut, 2019; Hair vd., 2017). Ölçekte bir maddenin atandığı faktöre mutlak katkısını belirleyen (Hair vd., 2021) madde yüklerinin (outer loadings) 0,7'den büyük olması istenmektedir (Hair vd., 2022). Madde yükünün <0.4 olduğu durumlarda maddenin silinmesi, 0,4 ile 0,7 aralığında kalması durumunda ise yapıya bağlı diğer maddelerin (yük-

sek) yüklerine, bileşik güvenilirlik (composite reliability) ve yakınsama geçerliliği (convergent validity) gibi kriterlerin sonuçlarına bakarak karar verilmesi gereklidir (Hair vd., 2011; Hair vd., 2017). Bu doğrultuda, ilgili kriterleri sağlamayan maddeler (<0.4) modelden çıkarılmıştır.

Proaktik kişilik ölçeğinden sekiz, algılanan yapısal destek ölçeğinden iki, girişimcilik niyeti ölçeğinden yedi madde analiz dışında tutulmuştur.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi (CFA) sonucunda oluşan faktörlere ait nihai madde yükleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Faktörlere Ait Madde Yükleri

	Girişimcilik Niyeti (EI)	Algılanan Eğitim Desteği (PES)	Proaktif Kişilik (PR)	Algılanan Yapısal Destek (PSS)
EI10	0,782			
EI2	0,810			
EI8	0,754			
PES1		0,922		
PES2		0,930		
PES3		0,932		
PR1			0,764	
0			0,807	
PR1			0,780	
1			0,769	
PR1			0,734	
2			0,734	
PR1			0,734	
4			0,734	
PR1			0,795	
5			0,738	
PR1				0,932
6				0,843

PR7
PR8
PR9
PSS1
PSS2

Bir sonraki aşamada sırasıyla yapı güvenirliliği (construct reliability) ve yakınsama geçerliliği (convergent validity) cronbach alfa, bileşik güvenilirlik (composite reliability) ve ortalama açıklanan varyans (AVE) değerleri üzerinden incelenmiştir (Tablo 3). Modelde yer alan PES, PR ve PSS için Cronbach alfa katsayıları 0,743 ile 0,919 olmak üzere iyi bir güvenirlilik (CR> 0.7) aralığındadır. Bu değer EI faktörü için 0.684 olarak gerçekleşmiştir. Hair vd. (2021) 0,60 değerinin PLS-

SEM uygulamalarında minimum değer olarak kabul edildiğini etmesi sebebiyle kabul edilebilir minimum değer üstündedir. Benzer bir sonuç Cronbach alfa ile aynı kriterler temelinde yorumlanan bileşik güvenirlik (composite reliability) değerlerinde de (Hair vd., 2017) gözlemlenmiştir. PES, PR ve PSS için 0.826 ile 0.921 aralığında gözlemlenen bileşik güvenirlik (composite reliability) değerleri, EI faktörü için 0,90 olarak gerçekleşmiştir. Hair vd. (2021)'e göre bu değerler de oldukça iyi bir aralıktadır.

Tablo 3. Güvenirlik ve Geçerlilik Değerleri

	Cronbach's alpha	Composite reliability (rho_a)	Composite reliability (rho_c)	Average variance extracted (AVE)
Girişimcilik Niyeti (EI)	0,684	0,690	0,825	0,612
Algılanan Eğitim Desteği (PES)	0,919	0,921	0,949	0,861
Proaktif Kişilik (PR)	0,910	0,912	0,926	0,581
Algılanan Yapısal Destek (PSS)	0,743	0,826	0,882	0,790

Bir sonraki aşamada modelin yakınsama geçerliği incelenmiştir. Yakınsama geçerliği göstergelerin (maddelerin) varyansını açıklamak için yapının ne ölçüde yakınsadığı ile ilgilidir ve AVE değerinin <0.50 olması koşulu aranır (Hair vd., 2021). Bu koşulu karşılayan AVE değeri faktörün o faktörü oluşturan göstergelerin (maddelerin) varyansının %50 veya daha fazlasını açıkladığını gösterir (Hair vd., 2022). Bu çalışmada test edilen modelde yer alan faktörlere ait AVE değerleri 0,612 ile 0.861 aralığındadır ve yakınsama geçerliği kriterlerinin (>0.50) karşılandığı görülmüştür.

Ölçüm modelinin testinde son olarak ayrışma geçerliğinin sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir. Ayrışma geçerliğinin sağlanmış olması modelde yer alan faktörlerin diğerlerinden ampirik olarak belirli ölçüde farklı olduğu anlamına gelmektedir ve yansıtıcı olarak ölçülen yapılar arasındaki ilişkileri analiz etmek için genel olarak kabul edilen bir ön koşuldur (Hair vd., 2022). Ayrışma geçerliğinin ölçülmesi noktasında literatürde araştırmacılar üç farklı değere başvururlar: Çapraz yükler (cross-loadings), Fornell-Larcker kriteri ve heterotrait-monotrait ratio (HTMT). Hair vd. (2022) ve Henseler vd (2015) kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi (PLS-SEM) gibi varyans bazlı yapısal eşitlik modellemesi bağlamında Fornell-Lar-

cker kriteri ve çapraz yüklerin ayrışma geçerliliğinin değerlendirilmesinde geçmişte kalan yöntemler olarak ifade etmişler ve ayrışma geçerliliğinin değerlendirilmesi için farklı yapıları ölçen yapılar arasındaki göstergelerin tüm korelasyonlarının ortalamasıdır olan HTMT kriterinin (<0.90) kullanılmasını önermiştir.

Öte yandan, son yıllardaki çalışmalar incelendiğinde Fornell-Larcker kriteri ve HTMT kriterinin birlikte kullanılmaya devam edildiği de görülmektedir. Bu sebeple çalışmamızda bu iki kriter de ayrışma değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Fornell-Larcker kriteri modeldeki faktörlere ait AVE değerlerinin karekökü'nün modeldeki diğer faktörler arasındaki korelasyondan daha yüksek olması gerekliliğini ifade etmektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Tablo 4 ölçüm modelinin Fornell-Larcker kriterini sağladığını göstermektedir. HTMT kriterine gelince Henseler vd (2015) iki farklı durum için iki farklı eşik HTMT değeri önermiştir. Buna göre kavramsal olarak çok benzer yapılardan oluşan modeller için eşik değer 0.90, kavramsal olarak daha farklı yapılar içeren modeller için 0.85'dir. Tablo 4 ve 5 ölçüm modelinin çerçevede ayrışma geçerliliğini sağladığını göstermektedir.

Tablo 4. Ayrışma Geçerliği, Fornell-Larcker Kriteri

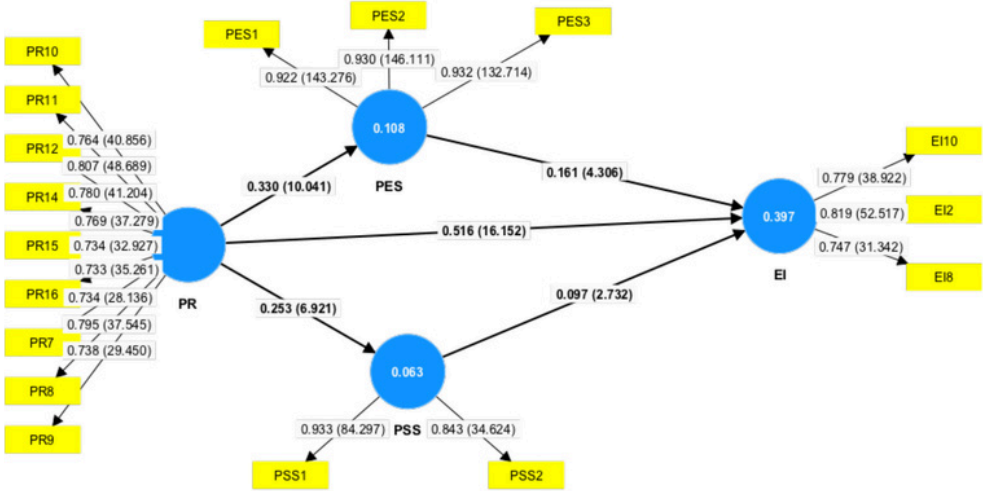
	Girişimcilik Niyeti (EI)	Algılanan Eğitim Desteği (PES)	Proaktif Kişilik (PR)	Algılanan Yapısal Destek (PSS)
Girişimcilik Niyeti (EI)	0,782			
Algılanan Eğitim Desteği (PES)	0,385	0,928		
Proaktif Kişilik (PR)	0,592	0,330	0,762	
Algılanan Yapısal Destek (PSS)	0,318	0,553	0,253	0,889

Tablo 5. Ayrışma Geçerliği Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT)

	Girişimcilik Niyeti (EI)	Algılanan Eğitim Desteği (PES)	Proaktif Kişilik (PR)	Algılanan Yapısal Destek (PSS)
Girişimcilik Niyeti (EI)				
Algılanan Eğitim Desteği (PES)	0,482			
Proaktif Kişilik (PR)	0,736	0,357		
Algılanan Yapısal Destek (PSS)	0,440	0,647	0,288	

4.2. Yapısal Model

Ölçüm modelinin faktör yükleri, güvenirlik ve ayırışma geçerliği testlerinden geçmesiyle birlikte model uygunluğu görülmüş ve PLS-SEM uygulamasının ikinci aşaması olan hipotezlerin yapısal model üzerinden değerlendirilmesine geçilmiştir. Ölçüm modeli değerlerinin anlamlı olup olmadığını anlaşılması için Smart PLS uygulamasında Bootstrapping işlemi gerçekleştirilmiştir. PLS-SEM'in parametrik olmayan bir yöntem olması sebebiyle standart hataları tahmin etmek ve güven aralıklarını hesaplamak için bootstrapping yapılması gereklidir (Hair vd., 2021). Analizde (Şekil 2) Bootstrapping sayısı %95 güven aralığında 10.000 olarak uygulanmıştır (Hair vd., 2022).

Şekil 2. Yapısal Model Yol Analiz

Yol analizi sonucu ulaşılan değerler Tablo 6'da verilmiştir. Verilen değerler analiz sonucunda oluşan yol katsayılarıdır ve değerler doğrultusunda H1, H2, H3, H4 ve H5 anlamlı birer ilişki olması sebebiyle kabul edilmiştir.

Tablo 6. Yol Katsayıları (Pathcoefficients)

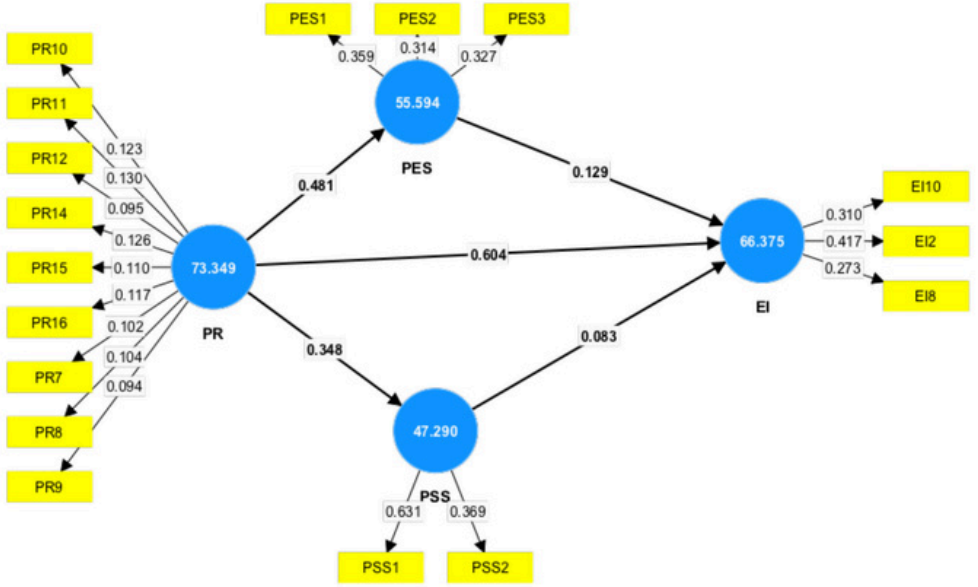
Hipotez		Original sample (O)	Sample mean (M)	Standard deviation (STDEV)	T statistics (O/STDEV)	P values
1	PR-> EI	0,516	0,517	0,032	16,152	0,000
2	PES-> EI	0,161	0,160	0,037	4,306	0,000
3	PR-> PSS-> EI	0,025	0,025	0,010	2,533	0,011
4	PSS-> EI	0,097	0,098	0,036	2,732	0,006
5	PR-> PES-> EI	0,053	0,053	0,014	3,858	0,000

Araştırmanın son aşamasında önem-performans haritası analizi (IPMA) yoluyla yapısal modelin önem-performans değerleri hesaplanmıştır. Smart PLS paket programı üzerinde Path ve unstandardized seçenekleri seçilerek (Büyükben, 2023) analiz yapılmıştır. Önem-performans haritası analizi (IPMA)'ne ilişkin sonuçlar verilmiştir. Tablo 7'de toplam etki sonuçları, Şekil 3'de yapıların performans değerleri, maddelerin yeniden ölçeklendirilmiş dış ağırlık (outer weight) değerleri ve yol katsayıları görülmektedir.

Tablo 7. Toplam Etki Sonuçları

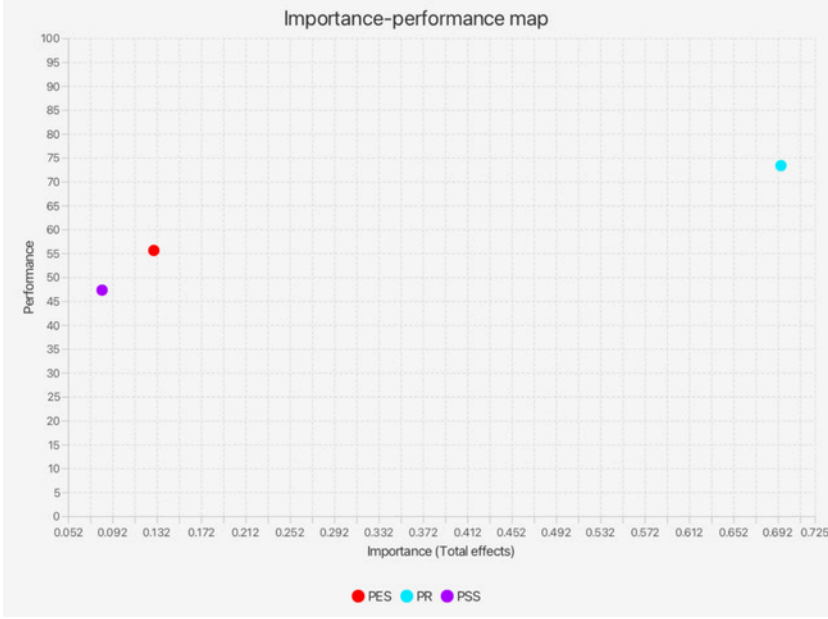
	EI	PES	PR	PSS
EI				
PES	0,129			
PR	0,604	0,481		0,348
PSS	0,083			

Şekil 3. IPMA Sonuçları

Standart PLS-SEM analizleri yapısal modeldeki diğer yapıların açıklanmasında yapıların göreceli önemi hakkında bilgi verir. Önem-performans haritası analizi (IPMA), her yapının performansını da hesaba katarak eldeki PLS-SEM sonuçlarını daha kapsamlı hale getirmektedir. IPMA, belirli bir hedef yapı üzerindeki yapısal modeldeki toplam etkileri (total effects), bu yapının öncüllerinin ortalama gizil değişken puanlarıyla karşılaştırır (Hair vd., 2017; Hair vd.,2022). Burada toplam etkiler öncül yapıların hedef yapıyı şekillendirmedeki önemini temsil ederken, ortalama gizil değişken puanları da performanslarını temsil etmektedir. Böylece hedef yapı için nispeten yüksek öneme sahip fakat aynı zamanda nispeten düşük performansa sahip olan öncüller belirlenebilmektedir. Bu kapsamda IPMA yönetsel faaliyetleri planlanması ve önceliklendirilmesinde değerli bir araçtır. Analiz sonucunda yöneticiler ilgili yapıda önemli olan ancak bu önem derecesine göre düşük performans gösteren yapıların performansının iyileştirilmesine odaklanabilirler (Hair vd., 2017; Hair vd.,2022). Şekil 4’te IPMA grafik gösterimi verilmiştir.

Şekil 4. IPMA Grafik Gösterimi

IPMA grafik gösteriminde dikey eksen modeldeki faktörlerin performansını, yatay eksen modeldeki faktörlerin önem değerlerini göstermektedir. Bu durum- da yapısal modeldeki en önemli faktör proaktif kişilik özellikleridir. Bu durum yukarıda da ifade edildiği gibi karar alıcılar için model çerçevesinde en önemli değişkenin proaktif kişilik özellikleri olduğunu ve girişimcilik niyetinin artırılması için öncelikle proaktif kişilik özelliklerine odaklanması ve geliştirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Proaktif kişilik özelliklerindeki bir birim artış, bireysel girişimcilik niyetine 0,60 oranında etki edecektir. IPMA grafiği en önemli ikinci faktörün algılanan eğitim desteği olduğunu, üçüncü faktöründe algılanan yapısal destek olduğunu göstermektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

Proaktif kişilik özelliklerinin sosyal bağlamdan kaynaklanan faktörlerle birlikte ele alındığı mevcut araştırma kurgusu söz konusu katkının temelini oluşturmaktadır. Turker ve Selçuk'un (2008) da ifade ettiği gibi bu alanda kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini ele alan çalışmalar olmakla birlikte,

kültürel ve kurumsal çerçeveler gibi bağlamsal faktörlerden bağımsız olarak düşünmek doğru değildir. Araştırmamızda geleceğin potansiyel girişimcileri olan üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetinde etkisi olduğu iddia edilen proaktif kişilik özellikleri ile sosyal bağlamın önemli iki parçası algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal destekle birlikte modellenmesi sonucunda modeldeki faktörlerle girişimcilik niyeti arasında anlamlı pozitif ilişkiler tespit edilmiş ve araştırmada test edilen tüm hipotezler doğrulanmıştır. Yapısal model üzerinde gerçekleştirilen yol analizinde gözlemlenen yol katsayıları girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerin büyükten küçüğe sırasıyla proaktif kişilik özellikleri, algılanan eğitim desteği ve algılanan yapısal destek olduğunu göstermiştir. Aynı sonuçlar yapılan önem-performans haritası analizi (IPMA) sonucunda da gözlemlenmiş ve önem dereceleri doğrulanmıştır. Proaktif kişilik özelliklerinin modeldeki etki gücü Crant (1996) ve Kumar ve Shukla (2022) sonuçları ile paraleldir. Araştırma sonuçları aynı zamanda ülkelerin son yıllarda mevcut kişilerin potansiyelinin ortaya çıkarılması ve girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi doğrultusunda girişimcilik eğitime (Güner ve Korkmaz, 2017) verdiği değerle ilgili önemli ipuçlarına işaret etmektedir. Nitekim, girişimcilik eğitimi ile ilgili farkındalık oluşturmak, kişilerin zihinlerinde gelişmelere yol açabilir. Girişimcilik eğitimi verenlerin ilk başta girişimcilik bu bakış açısına sahip olmaları gerekir. Öğrenciler lisans eğitimlerinin başından sonuna kadar aldıkları girişimcilik eğitimleri amaca uygun olmalı ve öğrencilere girişimcilik bakış açısı kazandırılmalıdır (Toklu, 2019:343). Aynı zamanda, Lüthje ve Franke'ın (2004) girişimcilik karar süreci modelinde yer alan üniversite eğitimi boyutunun üzerinde proaktif kişilik özellikleri bağlamında daha kapsamlı düşünme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sonuçlar özgün model kurgusu kapsamında bireyleri kendi işlerini yapmaya iten şeyin ne olduğunu konu alan araştırmalara olan ilginin (Lingappa vd., 2020) önemli bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

Akpınar, T., ve Küçüköksel, N. Ç. (2015). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 13-19.

Autio, E., H. Keeley, R., Klofsten, M., GC Parker, G., and Hay, M. (2001). Entrepreneurial intent among students in Scandinavia and in the USA. *Enterprise and Innovation Management Studies*, 2(2), 145-160.

Bae, T. J., Qian, S., Miao, C., and Fiet, J. O. (2014). The Relationship Between Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Intentions: A Meta-Analytic Review. *Entrepreneurship Theory And Practice*, 38(2), 217-254.

Balaban, Ö. ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği. *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), s.133-147

Başol, O., DURSUN, A. G. S., ve Aytaç, S. (2011). Kişiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi: Üniversiteli Gençler Üzerine Bir Uygulama. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 13(4), 7-22.

Bateman, T. S., and Crant, J. M. (1993). The Proactive Component Of Organizational Behavior: A Measure And Correlates. *Journal Of Organizational Behavior*, 14(2), 103- 118.

Bird, B. (1988). "Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention, The Academy of Management Review, Vol. 13, No. 3, 442-453

Crant, J. M. (1996). The Proactive Personality Scale as A Predictor of Entrepreneurial Intentions. *Management*, 29(3), 62-74.

Díaz-García, M. C., and Jiménez-Moreno, J. (2010). Entrepreneurial Intention: The Role of Gender. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 6, 261-283.

Doğan, R. Ş., and Yılmaz, V. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerinin Betimlenmesine Yönelik Bir Yapısal Eşitlik Modeli Önerisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 742-764.

Ekici, E., Ve Turan, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimi: Planlanmış Davranışlar Teorisi ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 201-215.

Frese, M., and Fay, D. (2001). Personal Initiative: An Active Performance Concept For Work In The 21st Century. In B. M. Staw and R. I. Sutton (Eds.), *Research In Organizational Behavior* (Vol. 23, Pp. 133-187). Greenwich, CT: JAI Press.

Galloway, L. and Brown, W. (2002), "Entrepreneurship education at university: a driver in the creation of high growth firms?", *Education þ Training*, Vol. 44 Nos 8/9, pp. 398-405.

Güner, H., ve Korkmaz, A. (2017). KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi-Girişimcilik İlişkisi: Eğitim Alıp İş Kurmayanlar Üzerine Bir Araştırma. *İş ve Hayat*, 2(4), 155-182.

Güreşçi, E. (2014), Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 23-38.

Ismail, M., Khalid, S. A., Othman, M., Jusoff, H. K., Rahman, N. A., Kassim, K. M., and Zain, R. S. (2009) 'Entrepreneurial Intention Among Malaysian Undergraduates' *International Journal Of Business And Management*, 4(10), 54-60.

Kalkan, A. (2011). Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 189-206.

Karabey, C. N. (2013). Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı Ve Risk Tercihinin Girişimsel Öz yetkinlik Ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 143-159.

Karabulut, T. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğitimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(1), 331-356.

Karabulut, A. T. (2016). Personality traits on entrepreneurial intention. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 229, 12-21.

Kinay, H. (2006). Girişimcilik, Kalkınma ve Rekabet İlişkisi, Kütahya'da KOBİ'lerin Girişimcilik Profili. *Anadolu Üniversitesi İktisat ABD*.

Kristiansen, S., and Indarti, N. (2004). Entrepreneurial İntention Among Indonesian And Norwegian Students. *Journal of Enterprising Culture*, 12(01), 55-78.

Kumar, R., ve Shukla, S. (2022). Creativity, Proactive Personality And Entrepreneurial İntentions: Examining The Mediating Role Of Entrepreneurial Self-Efficacy. *Global Business Review*, 23(1), 101-118.

Lambert, T. A., Eby, L. T., and Reeves, M. P. (2006). Predictors of Networking Intensity and Network Quality Among White-Collar Job Seekers. *Journal of Career Development*, 32(4), 351-365.

Lans, T., Gulikers, J., and Batterink, M. (2010). Moving Beyond Traditional Measures of Entrepreneurial Intentions In A Study Among Life-Sciences Students İn The Netherlands. *Research in Post-Compulsory Education*, 15(3), 259-274.

Liñán, F., Rodríguez-Cohard, J. C., and Rueda-Cantuche, J. M. (2011). Factors Affecting Entrepreneurial Intention Levels: A Role For Education. *International Entrepreneurship And Management Journal*, 7, 195-218.

- Lingappa, A. K., Shah, A. and Mathew, A. O. (2020). Academic, Family, And Peer Influence On Entrepreneurial Intention of Engineering Students. *Sage Open*, 10(3), 2-12, 2158244020933877.
- Lorz, M. (2011). The Impact Of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intention. Doktora Tezi, University of St. Gallen, Bamberg.
- Lüthje, C., and Franke, N. (2003) 'The 'Making' of An Entrepreneur: Testing A Model of Entrepreneurial Intent Among Engineering Students at MIT', *R&D Management*, 33(2), 135-147.
- Luthje, C., and Franke, N. (2004), "Entrepreneurial Intentions of Business Students: A Benchmarking Study", *International Journal Of Innovation And Technology Management*, Vol:1, No: 3, 269-288
- Marangoz, M., Funda, K., ve Bakan, H. (2014). Eğitim Alanı Girişimcilik Niyetini Nasıl Etkilemektedir? Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir İnceleme. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 75-96.
- McClelland, D. (1961). *The Achieving Society*, Princeton, New Jersey: Nostrand.
- McClelland, D. (1965). Achievement Motivation Can Be Developed, *Harvard Business Review*. Nov-Dec: 6-24.
- Moriano, J. A., Gorgievski, M., Laguna, M., Stephan, U., & Zarafshani, K. (2012). A cross-cultural approach to understanding entrepreneurial intention. *Journal of career development*, 39(2), 162-185.
- Neneh, B. N. (2022). Entrepreneurial Passion and Entrepreneurial Intention: The Role of Social Support and Entrepreneurial Self-Efficacy. *Studies in Higher Education*, 47(3), 587-603.
- Pruett, M., Shinnar, R., Toney, B., Llopis, F. and Fox, J. (2009) 'Explaining Entrepreneurial Intentions of University Students: A Cross-Cultural Study' *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 15(6), 571- 594.
- Obschonka, M., Silbereisen, R. K., and Schmitt-Rodermund, E. (2010). Entrepreneurial intention as developmental outcome. *Journal of vocational behavior*, 77(1), 63-72.
- Özler, N. D. E., Giderler, C., and Baran, H. (2017). Öz Yeterlilik Ve Kontrol Odağının Bireylerin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(13), 736-747.
- Özekenci, E. K., Özeltürkay, E. Y. Ve Yalçıntaş, D. (2018). Girişimcilik Niyetlerine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7 (18) 62.
- Seibert, S. E., Kraimer, M. L., and Crant, J. M. (2001). What Do Proactive People Do?

A Longitudinal Model Linking Proactive Personality And Career Success. *Personnel Psychology*, 54(4), 845-874.

Sezer, C. (2013). Kariyer olarak girişimcilik ve girişimcilik niyetini etkileyen faktörlerin içerik analizi ile belirlenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 49-60.

Shinnar, R., Pruett, M., and Toney, B., (2009). Entrepreneurship Education: Attitudes Across Campus. *Journal Of Education For Business*, 84(3), 151-159.

Su, Y., Zhu, Z., Chen, J., Jin, Y., Wang, T., Lin, C. L., and Xu, D. (2021). Factors influencing entrepreneurial intention of university students in China: integrating the perceived university support and theory of planned behavior. *Sustainability*, 13(8), 4519.

Şahin, H., ve Palta, S. (2020). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimini Etkileyen Yapısal Etmenler Üzerine Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 27(3), 511-534.

Toklu, İ. T. (2019). Pazar Yönelimi Girişimcilik Niyetinde Etkili Midir? Üniversiteler Üzerine Bir Alan Çalışması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 335-347.

Trang, T., and Doanh, D. (2019). The role of structural support in predicting entrepreneurial intention: Insights from Vietnam. *Management Science Letters*, 9(11), 1783-1798.

Turker, D., and Selcuk, S. S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of university students?. *Journal of European industrial training*, 33(2), 142-159.

TÜSİAD (2002). Türkiye’de Girişimcilik. Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/340, İstanbul.

Uygun, M., ve Güner, E. (2016). Girişimcilik Eğiliminin Gelişiminde Girişimcilik Eğitiminin Rolü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(5), 37-57

Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Can, KÖSE., Koncağül, Ö., ve Eray, ÖZER (2010). Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2010(2), 51-59

Yolcu, İ. U., and Çakmak, A. F. (2017). Proaktif Kişilik ile Proaktif Çalışma Davranışı İlişkisi Üzerinde Psikolojik Güçlendirmenin Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(2), 425-438.

Yüceol, N. (2018). Girişimcilik Eğitimi Alan Kişilerin Girişimci Kişilik Özellikleri Ve Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.